

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

mgr Mariusz LEWCZUK¹

GRUPY BOJOWE UNII EUROPEJSKIEJ – WKŁAD POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH W BEZPIECZEŃSTWO EUROPY

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo europejskie, grupy bojowe, Weimarska Grupa Bojowa, Grupa Wyszehradzka, dowództwo GB.

STRESZCZENIE

Autor przedstawia genezę powstania sił zbrojnych UE, a w szczególności jego elementów jakimi są grupy bojowe Unii Europejskiej. Prezentuje zaangażowanie naszego kraju w tworzeniu elementów bojowych jak i dowodzenia wspomnianymi grupami.

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo europejskie to określenie wypowiediane obecnie we wszystkich językach starego kontynentu. Wydarzenia ostatnich miesięcy w sposób bezlitosny obdarły obywateli Unii Europejskiej ze złudzeń o bezpiecznej Europie, a politykom pokazały że przyjęte założenia i podjęte działania nie spełniają pokładanych nadziei.

Budowa bezpieczeństwa europejskiego leży u samych podwalin powstania Unii Europejskiej, wspólny wysiłek na rzecz poprawy warunków życia i poczucia bezpieczeństwa to jedno z głównych postulatów twórców założycieli tego sojuszu państw europejskich. Począwszy od przedstawionej 9 maja 1951 roku w Deklaracji Schumana propozycji utworzenia Zorganizowanej Europy kiedy to mocno akcentowana była potrzeba zawiązania Europejskiej Wspólnoty Obronnej EDC (Europe

¹ Mariusz Lewczuk jest doktorantem Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej.

Deffence Community czy Communauté européenne de défense), która miała być gwarancją spokojnego rozwoju i katalizatorem zewnętrznych zagrożeń militarnych. Rozwój wydarzeń sceny politycznej takich jak śmierć Stalina i dojście we Francji do władzy przeciwników zbrojenia Niemiec opóźnił realizację wspólnej europejskiej inicjatywy obronnej. Na mocy tzw. układów paryskich z 23 października 1954 roku, które po zakończeniu procesu ratyfikacji weszły w życie 5 maja 1955 roku i przekształciły powstałą w roku 1948 Unię Zachodnią w Unię Zachodnioeuropejską UZE. UZE była organizacją polityczno-obronną i do momentu powstania UE nie odegrała militarnie większej roli. Na mocy traktatu o Unii Europejskiej uznano UZE za zbrojne ramię wspólnoty, przyjmując jako dalekosiężny cel utworzenie wspólnej armii europejskiej. Jednakże w traktacie z Nicei podpisanym 26 lutego 2001 roku usunięto przepisy o UZE jako integralnej części unijnych procesów integracyjnych o charakterze polityczno-obronnym.

Finał starań państw członkowskich o prowadzenie wspólnej polityki bezpieczeństwa miał miejsce dopiero pod koniec 1991 roku kiedy to 11 grudnia parafowano, a 7 lutego 1992 roku podpisano w Maastricht w Holandii dokument zwany „Traktatem z Maastricht”. Dopiero ten dokument stworzył warunki do podjęcia działań w aspekcie militarnego zaangażowania członków Unii Zachodnioeuropejskiej w projekt europejskich zdolności obronnych.

W odpowiedzi na zagrożenia bezpieczeństwa europejskiego występujące w latach 90. ubiegłego wieku inicjatywa obronna państw członkowskich, a w szczególności RFN i Francji doprowadziła do stworzenia w 1992 roku, w ramach Traktatu Elizejskiego z 1963 roku, Korpusu Europejskiego (European Corps) z siedzibą w Badenii-Wirtembergii. Eurokorpus jako jednostka szybkiego reagowania (RRC – rapid reaction corps), może zostać użyty zarówno w operacjach NATO jak i Unii Europejskiej. Jest to wyjątkowa międzynarodowa struktura, w której zadania i obowiązki są, w zbalansowany sposób, dzielone między państwa ramowe i w ograniczonym zakresie między państwa stowarzyszone. Na przełomie 2015 i 2016 roku Polska uzyskała status państwa ramowego Eurokorpusu, od tego momentu Polacy zyskali prawo współdecydowania o przyszłości tej międzynarodowej struktury. Państwa ramowe Eurokorpusu to oprócz Polski: RFN, Francja, Belgia, Hiszpania i Luxemburg, a państwa stowarzyszone to: Włochy, Grecja i Turcja.

Początki

Pierwszym sprawdzianem zdolności oraz możliwości państw tworzących Unię Europejską była operacja wojskowa pod kryptonimem „Artemis” w Demokratycz-

nej Republice Konga, którą przeprowadzono w 2003 roku i w której uczestniczyło około 1800 żołnierzy.

Kolejnym sprawdzianem dla żołnierzy UE była operacja „Althea” na Bałkanach gdzie 2 grudnia 2004 roku dzięki postanowieniom szczytu NATO w Stambule, Unia Europejska rozpoczęła w Bośni i Hercegowinie operację pokojową. Następtwem polityczno-wojskowych negocjacji między Unią i NATO było przejęcie prowadzonej w tym kraju natowskiej misji wojskowej SFOR przez unijne siły wojskowe EUFOR. Unia w rejonie konfliktu rozmieściła jednostki o podobnej liczebności co SFOR, mające za zadanie implementację porozumienia z Dayton/Paryża i wspieranie tworzenia bezpiecznego środowiska życia na terenach Bośni i Hercegowiny.

Sukces operacji „Artemis” oraz brak postępów w realizowaniu zapisów europejskiego celu operacyjnego 1999–2003 skłonił do zainicjowania projektu Unijnych Grup Bojowych. W ramach rozwoju wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, a dokładniej w ramach europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony w 2004 roku, powstał projekt utworzenia liczących ok. 50–60 tys. Europejskich Sił Szybkiego Reagowania (European Union Rapid Reaction Force – ERRF). Po debacie ministrów obrony, w maju 2004 roku projekt przeszedł zmiany w ramach tzw. Głównego Celu 2010 (Headline Goal 2010). W czerwcu 2004 roku zaakceptował ją Komitet Wojskowy UE ale dopiero w roku 2006 przedstawiono dokument, w którym kompleksowo wyjaśniono ideę tworzenia grup bojowych. Pełną gotowość bojową osiągnęły one w 2007 roku i miały stanowić trzon europejskich sił szybkiego reagowania.

Grupy Bojowe UE (GB) to jednostki szybkiego reagowania w sile 1500 żołnierzy każda, zdolne do samodzielnego utrzymania się w obszarze działań, wyposażone we własne środki transportu strategicznego. Koncepcja GB, rozwijana od 2004 roku, zakłada możliwość rozmieszczenia sił w rejonie operacji w ciągu 10 dni od podjęcia decyzji przez UE na okres 4 miesięcy. Od stycznia 2007 roku UE dysponuje w każdym półroczu dwiema GB. Oznacza to, że UE jest w stanie prowadzić operacje z wykorzystaniem dwóch GB jednocześnie. Dyżur grupy bojowej trwa sześć miesięcy i oznacza pozostawanie w gotowości bojowej oddziałów narodowych tworzących GB, bez konieczności ich koncentracji ani zmiany miejsca stacjonowania. Przemieszczenie w rejon operacji może nastąpić dopiero w przypadku podjęcia decyzji o przeprowadzeniu operacji z użyciem danej GB.

Istnieją dwa rodzaje grup bojowych: narodowe, tworzone przez najsilniejsze państwa Unii tzn. Francję, Wielką Brytanię, Włochy i Hiszpanię oraz wielonarodowe, dowodzone przez państwo wiodące/ramowe, a tworzone przez kilka krajów.

Zgodnie z założeniami grupy te miały stanowić pierwszą i podstawową siłę wojskową, jaka pojawiałaby się w rejonie ogarniętym kryzysem. Ich głównym zadaniem byłoby stabilizowanie sytuacji (oznacza to, że mają one służyć jako tzw. entry force).

Ponieważ grupy bojowe dysponują znacznym potencjałem bojowym, mają wykonywać najtrudniejsze zadania (m.in. prowadzić patrole, wystawiać posterunki, ochraniać wybrane obiekty), a także angażować się w działania o charakterze bojowym.

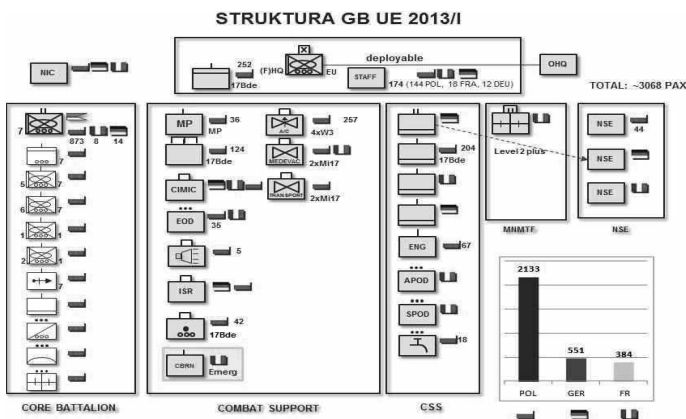
Aktywność naszego kraju

Od samego początku powołania grup bojowych w ich działanie mocno i wyraziście wpisał się nasz kraj. Już w 2006 roku szefowie resortów obrony Polski, Francji i RFN uzgodnili potrzebę utworzenia Weimarskiej Grupy Bojowej.

Pierwsza odsłona działalności Weimarskiej Grupy Bojowej to dyżur w 2010 roku gdzie Polska występowała jako państwo ramowe. W składzie grupy, oprócz komponentu polskiego, który tworzyła 17 Wielkopolska Brygada Zmechanizowana uczestniczyli Niemcy, Słowacy, Litwini i Łotysze.

Kolejne spotkanie polskich żołnierzy z GB UE nastąpiło dwa lata później. Rozmowy na temat struktury, wkładu państw i zadań Grupy rozpoczęły się w styczniu 2009 roku, a zakończyły 5 lipca roku 2011 podpisaniem porozumienia przez przedstawicieli państw Trójkąta Weimarskiego przy NATO i UE. Zgodnie z nim ustalono:

- w czasie dyżuru w roku 2013 Polska była państwem ramowym, w związku z czym wystawiła: Dowództwo Operacji OHQ, Dowództwo Sił FHQ, batalion manewrowy BG,
- Niemcy byli państwem wiodącym w zakresie zabezpieczenia logistycznego,
- Francja była państwem wiodącym w zakresie zabezpieczenia medycznego,
- Grupa Bojowa objęła dyżur w I półroczu 2013 roku (rys.).

Trzon liczącej ok. 2100 żołnierzy Weimarskiej Grupy Bojowej, czyli batalion piechoty zmotoryzowanej na KTO Rosomak wystawiła ponownie 17 Brygada Zmechanizowana. Brygada oraz inne jednostki wydzielające oddziały do Weimarskiej Grupy Bojowej, rozpoczęły cykl szkoleń i manewrów, zakończonych 23 listopada 2012 roku oficjalną certyfikacją całej WGB podczas ćwiczeń Common Challenge-12.

W skład batalionu manewrowego wchodziły:

- cztery kompanie manewrowe;
- kompania dowodzenia, w tym drużyna strzelców wyborowych i sekcja rozpoznania skażeń;
- kompania logistyczna, w tym zespół ewakuacji medycznej;
- kompania wsparcia;
- grupa wsparcia ogniowego;
- pluton przeciwlotniczy;
- pluton rozpoznawczy.

Grupa była zdolna do podjęcia działań bojowych w ciągu 15 dni (pierwsze 5 dni przeznaczone są na podjęcie decyzji o użyciu sił i zaplanowanie operacji, następnych 10 – na rozmieszczenie w rejonie mandatowym), po których miała rozpocząć misję trwającą od jednego do czterech miesięcy, zgodną z rozdziałami VI i VII Karty Narodów Zjednoczonych (dodatkowo może współdziałać z siłami ONZ i NATO, gdyby zaszła taka ewentualność).

Trzecią odsłoną zaangażowania SZRP w działalność Grup Bojowych UE jest utworzenie, przygotowanie i kierowanie działaniem GB złożonej z państw Grupy Wyszehradzkiej, która od 1 stycznia do 30 czerwca 2016 roku pełniła dyżur bojowy. Polska jako państwo ramowe wydzieliła większość sił, w tym elementy dowodzenia – dowództwo sił (FHQ) i dowództwo operacyjno-strategiczne (OHQ). Ogółem, nie licząc personelu OHQ i komponentów wsparcia narodowego, GB V4 liczy ok 3900, z czego: Polska wydzieliła 1868 (50%), Czechy 728, Węgry 639, a Słowacja 466.

Wspomniane dowództwo operacyjno-strategiczne OHQ wybudowane i uruchomione w Krakowie to 230 oficerów i podoficerów. Około 150 z nich to Polacy, 30 żołnierzy na potrzeby dowództwa delegują Czesi, 31 oficerów wydzielili Węgrzy. Mamy także 25 Słowaków. Dowódcą tego elementu jest Polak gen. dyw. Cezary Podlasiński, dowódca Centrum Operacji Lądowych, a zastępcą jest Czech, gen. bryg. Ladoslav Jung, zastępca dowódcy czeskich wojsk lądowych. Szefem sztabu OHQ jest gen. dyw. Rajmund T. Andrzejczak, który obecnie jest dowódcą 12 Dywizji Zmechanizowanej. Aktualnie w Krakowie przebywa tylko kluczowy personel dowództwa, czyli oficerowie z Centrum Operacji Lądowych. Jeżeli zapadnie decy-

zja o jego aktywacji, to kadra tworząca OHQ zamelduje się w Krakowie w trybie natychmiastowym.

Polska, Czechy, Węgry i Słowacja, tworząc unijny oddział szybkiego reagowania, chcą się przyczynić jednocześnie do wzmocnienia UE, NATO i więzi transatlantyckich. Wspólne tworzenie grupy bojowej może też przynieść wymierne korzyści państwom Grupy Wyszehradzkiej, otwierając drogę do trwałej współpracy wojskowej i oszczędności związanych z efektywniejszym wykorzystaniem potencjałów militarnych i przemysłowych. (...) Ostatnio jednak obawy o przyszłość NATO i Unii Europejskiej pchnęły Polskę, Węgry, Czechy i Słowację do zacieśniania współpracy. Wszystkie cztery kraje traktują NATO i sojusz z USA jako główne filary swojego bezpieczeństwa, tymczasem USA, zapewniające 70% zdolności militarnych NATO, przenoszą swoją uwagę w rejon Azji i Pacyfiku i oczekują od Europy wzięcia większej odpowiedzialności za swoje sąsiedztwo i własne bezpieczeństwo.

Podsumowanie

W całej historii dyżurów grup bojowych nie zaistniała sytuacja, w której podjęto by decyzję o wykorzystaniu ich do działania. Decyzję o wysłaniu grupy bojowej w rejon operacji zawsze podejmuje Rada Unii Europejskiej. Ocenia ona, czy działania Unii są odpowiednie. W przypadku pozytywnej opinii Rada musi zatwierdzić koncepcję zarządzania kryzysowego (Crisis Management Concept – CMC), w której są określone cele polityczne, jakie Unia powinna osiągnąć oraz cel samej operacji. Na tej podstawie dyrekcja generalna ds. stosunków zewnętrznych (RELEX) opracowuje plan działania (joint action) i budżet operacyjny. Gdy zostaną one zatwierdzone wraz z CMC, w ciągu pięciu dni są tworzone takie dokumenty jak: koncepcja działania (Concept of Operations – CONOPS), plan operacyjny (Operational Plan – OPLAN) oraz zasady użycia siły (Rules of Engagement – ROE). Wyznaczane jest także dowództwo operacyjne dla grupy bojowej. Jeśli żadne z państw ramowych nie jest zdolne do wyznaczenia tego dowództwa lub nie chce tego zrobić, Unia może użyć swego Centrum Operacyjnego (Operations Centre) w ramach sztabu wojskowego UE w Brukseli. Teoretycznie możliwe jest jeszcze trzecie rozwiązanie, mianowicie skorzystanie z postanowień umowy Berlin Plus i wykorzystanie struktur planowania i dowodzenia NATO ale obecnie nie jest ono w ogóle brane pod uwagę przez państwa członkowskie Unii. Po upływie pięciu dni Rada UE decyduje o rozpoczęciu operacji. Od tego momentu grupa bojowa ma nie więcej niż 10 dni na rozpoczęcie wykonania zadania w rejonie operacji.

Analizując dotychczasową działalność grup bojowych i ich wpływ na bezpieczeństwo Unii Europejskiej trudno nie dojść do wniosku że niewłaściwie zdefiniowane zagrożenia i skomplikowane politycznie warunki uruchomienia spowodowały, że ani razu nie wykorzystano potencjału dyżurujących grup. Środki przeznaczone na przygotowanie do działania utrzymanie w dyżurze dowództw i jednostek zostały wydane na podwyższanie zdolności narodowych sił zbrojnych do współdziałania, a osiągnięta interoperacyjność to jedyna i najważniejsza zaleta tego projektu. Jednocześnie mając świadomość, że w czasie gdy w wielu regionach Unii Europejskiej mieszkańcy nie czują się bezpiecznie warto zwrócić uwagę, że może należałoby również redefiniować potrzeby i wymagania bezpieczeństwa europejskiego w zakresie wykorzystania i działania jej grup bojowych.

Bibliografia

1. Antczak-Barzan A., *Grupy bojowe Unii Europejskiej niewykorzystaną szansą?*, „Kwartalnika Bellona” nr 3/2013 (674), Wojskowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2013.
2. Majchrzak D., *Bezpieczeństwo militarne Polski*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2015.
3. Wrzostek M., *Dylematy Zarządzania Europejskiego*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2015.

Strony internetowe

1. https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polityka_bezpieczenstwa/europejska_polityka_bezpieczenstwa_i_obrony_esdp/rozwoj_wojskowych_zdolnosci_ue/?printMode=true
2. <http://www.geopolityka.org/analizy/unia-europejska/anna-antczak-barzan-grupy-bojowe-unii-europejskiej-niewykorzystana-szansa>
3. <http://naszeblogi.pl/59637-wyszehradzka-grupa-bojowa>
4. <http://uniaeuropejska.org/operacje-i-misje-pokojowe-unii-europejskiej/>
5. <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,452070,wyszehradzka-grupa-bojowa-unii-europejskiej-objela-dyzur-bojowy.html>

Keywords: *European Battlegroup (UE BG); European security; European Union Rapid Reaction Force (ERRF); 17th Wielkopolska Mechanized Brigade named after maj gen. J. Dowbor-Muśnicki's; Operation Headquarter (OHQ); Force Headquarter (FHQ)*

SUMMARY

European Security is nowadays a very common phrase in all languages of Europe. Events of 2015/2016 in most cruel way showed that stability in the region is not granted forever. Security assumptions made as basis for governments internal and foreign affairs have changed and are no longer valid. Redefinitions on the European Union security policy turn towards formation of the common force as solid benchmark of the stability.

Author shows the conception process of forming military force under the European Union command to be ready as European collective defense capability. Moreover, focuses on Polish involvement in developing European Union Battlegroups particularly concentrating on Polish Armed Forces inputs to Weimar Group and Visegrad Group.